

במעלת עשרה הראשונים

המשכימין לבית הכנסת

בתקופת 'ימי בין המצרים'

יו"ל בס"ד לזכוי הרבים עיה"ת אלעד - תהא שנת עשרה טהורים
מתוך הספר "ומשחרי ימצאוני" ב' כרכים כל-בו במעלת עשרה הראשונים
- מצוה לצלם ולהפיץ לבתי כנסיות, נא לשמור על קדושת הגליון -

רבי כבוד השכינה בימים אלו - ובכללו להיות מעשרה הראשונים בבית הכנסת
כתב השל"ה הקדוש (מסכת תענית פרק תורה אור): מדברי נביאים וכתובים ומדברי
רבותינו ז"ל בתלמוד ובמדרשים ובזוהר, נתבאר גודל החיוב המוטל להתאבל על חרבן
בית המקדש ועל הגלות. וטעם הענין הוא **מפני כבוד השכינה**, כי מפני חטאינו גלינו
מארצנו, וכביכול השכינה בגלות, והשפחה תירש גבירתה, וגבר האויב מצד הק' ס"א,
וכבוד בית ה' נשרף ואין עולה ואין זבח, ופסקה הנבואה ורוח הקודש, ורוח טומאה
נתפשטה, ועם ה' אומה הישראלית נתנו לדבר ולחרב ולרעב ולשבץ ולבזה, ועד היום
הם בין האומות ככבשה בין הזאבים בחרפה ובבוז, **וכל זה הוא חילול השם**, עכ"ל.
ובספר 'לקט רשימות' (עמ' ס"ו) הובא, דהמשגיח הגה"צ רבי נתן וויכטפוגל זצ"ל היה
מעורר, דבכדי להיות משתתף בצער השכינה צריך שיהיה שייכות לשכינה, ולכן בימים
אלו 'ימי בין המצרים', ראוי להרבות במעשים המגדילים כבוד השכינה.
וכתב בספר 'שיח יצחק' (להגאון רבי אליהו מני זצ"ל, רבה של העיר חברון) וז"ל: **מכלל 'כבוד**
השכינה' להשתדל להיות מעשרה ראשונים לקבל פני שכינה, כי כל בי עשרה שכינה
קדמא ואתיא (ברכות ו, א), ואינו כבוד לשכינה להיות ממתנת, עכ"ל.
ועל כן נראה, **דבימים אלו 'ימי בין המצרים', ראוי להשתדל ביותר להשכים**
מעשרה הראשונים לבתי כנסיות ולבתי מדרשות, כדי להרבות בכבוד השכינה.
ובפרט שהם קרויים "מקדש מעט" (עיין יחזקאל יא, טז; ומגילה כט, א) א"כ בזה שמקדים
לבוא, מראה על שייכותו לשכינה, ולבית המקדש הגדול שיבנה במהרה.

עשרה הראשונים מקרבין הגאולה

ונראה עוד לבאר הטעם שיש להיזהר בימים אלו להיות מעשרה הראשונים, לפי
מש"כ בספר 'מנורת המאור' הקדמון לר"י אלנקאווה (חופת אליהו רבה עמוד תע"ד) וז"ל:
ארבעה קנינים נקראו בעולם, תורה, שמים וארץ, וישראל ובית המקדש וכו', ואף
בעשרה יראי שמים שמשכימין לבית הכנסת נקראו קנין, שנא' (תהלים עד, ב) "זכור

עדתך קנית קדם". ולא עוד אלא שבזכותן נגאלין ישראל, ומחזיר הקב"ה שכינתו לציון, שנא' (שם) "הר ציון זה שכנת בוי", עכ"ל.

ולפי מה שנתבאר לעיל (אות א') נראה לבאר טעם הדבר, שע"י שמשכימין לביהכ"נ, מראים בזה דכבוד ביהכ"נ וכבוד השכינה חשוב בעיניהם, ולכן בזכותן נגאלין ישראל ומחזיר הקב"ה שכינתו לציון. ובנותן טעם יש להוסיף לזה, דמכיון שעשרה הראשונים נקראים 'קנין' וגם ביהמ"ק נקרא 'קנין', ע"כ במדה כנגד מדה ע"י העשרה הראשונים שנקראו קנין, יחזיר לנו הקב"ה את ה'קנין' של בית המקדש¹.

דברי ספר 'שער המלך' שעורר על כך במפורש

הנה ירמיהו הנביא התנבא על יהודה וירושלים (ירמיהו יב, א) "ויהי דבר ה' אלי לאמר מה אתה רואה ירמיהו ואמר מקל שקד אני רואה", ופרש"י שממהר השקד להוציא פרי, וכן פירש המצודות "לשקוד על דלתותי" לשון מהירות. ובמקום אחר כתב רש"י (קהלת יב, ו ד"ה וינאץ) בשם המדרש (רבה, איכה פ' כג): מה סימנו של שקד זה, משעת חניטתו עד גמר בישולו עשרים ואחד יום, כך מ"ז בתמוז שבו הובקעה העיר עד לתשעה באב שבו נשרף הבית, כ"א יום.

והגה"ק רבי מרדכי אבדק"ק ווילקאטש זצ"ל², בספרו 'שער המלך' (ח"ב שער ג' פ"א), אחר שהאריך לבאר את דרשת חז"ל בזה, כתב לרמוז בדבריהם, **דיש להזהר בימים אלו 'ימי בין המצרים', להיות מהעשרה הראשונים בבית הכנסת.** וז"ל שם: יאמר האדם בליבו שזמן חנינתו אלו עשרים ואחד יום, ויזכור הפרי שהוא מן השקדים, השוקדים על דלתי בתי כנסיות ובתי מדרשות לבכות על חטאיו שחטא מראשית השנה, **וכל איש ואיש יזרז את עצמו שיהיה מן העשרה הראשונים בבוקר ובערב בבית הכנסת.**

ועוד הוסיף שם וז"ל: **צריכין באלו הימים להיות מן השקדים השוקדים לבתי כנסיות שהמה מקדש מעט, ולבכות על חורבן בתי מקדשות, זה הוא שקדים המרים, כי המר שדי לנו בעונותינו הרבים.**

(שער המלך, זאלקווא תקל"ד; נדמ"ח ירושלים תשנ"ז)

הרודפים להיות מעשרה הראשונים בימי 'בין המצרים' זוכים לקרבת השי"ת

בספר 'עבודת ישראל'³ (ליקוטים לאבות פרק ב'), כתב וז"ל: נאמר (איכה א, ג) "כל רודפיה השיגוה בין המצרים", פירוש כל רודפי י"ה, השיגוה, כי הבורא יתברך יוצא לעזר ולסעד לנו, כמו שכתוב (שמות ג, יד) אהי"ה אשר אהי"ה, גימטריא כ"א. **אלו כ"א יום שבין המצרים אהיה עמם בעזרתם. לכך קל להתקרב עצמו אל הבורא יתברך בימים אלו משאר ימים,** כדוגמא ומשל כשהשר יושב בפלטין שלו אז אינו בקל לבוא אצלו מחמת השומרים, הסובבים אותו וגם צריך להביא לו תשורה גדולה לראות פניו, אבל כשהשר יוצא לדרך קל לבוא אצלו וגם תשורה מועטת נחשבה בעיניו כדי גלוסקאות או בחלה יפה ומקבל אותו בסבר פנים יפות מחמת שהוא בדרך. והחילוק הוא בין

¹ ועי' מש"כ בספרנו 'יומסחרי ימצאוני' כרך ב' שער ו' 'מעלת עשרה הראשונים' (ענין ג' אות י"ט, עמ' קפה).

² מגדולי חכמי פולין לפני למעלה מ-200 ש'.

³ לה'מגיד מקוונקי' הגה"ק רבי ישראל ב"ר שבתי הופשטיין זצ"ל.

הרואה אותו בביתו לרואה אותו בדרך, כי הרואה אותו בביתו יכול לראות אותו כשהוא מופשט מבגדיו, והרואה אותו בדרך רואה אותו כשהוא מעוטף בבגדיו, אבל מכל מקום לראות אותו בדרך יותר קל, אך אותה ראייה מצוחצחת כמו שהוא רואה אותו בביתו, עכ"ל.

וכתב לי ידידי הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א (בעמח"ס 'גם אני אודך' ועוד): ולפי זה י"ל בס"ד כל רודפי י-ה, הנה י-ה, ר"ת י' ה'ראשונים, מי שרודף להיות מעשרה ראשונים, השיגוה בין המצרים, זוכה להשיג קירבת ה', בימי בין המצרים, וזוכה להשיג מעלותיו הנפלאות של מי שזרזו להיות מעשרה הראשונים, והבן, עכ"ל. ולענ"ד יש להוסיף בזה בס"ד, דמכיון שבימים אלו קל להתקרב עצמו אל הבורא יתברך יותר מבשאר ימים (וכמשי"כ היעבודת ישראל), לכן מי שמשתדל בימים אלו להשכים לביהכ"נ מעשרה הראשונים, אע"פ שאינו מוסיף בהשראת השכינה יותר מבשאר ימים, מ"מ מרבה הוא בכבוד השכינה המצויה עימנו בגלותינו. ולכן בימים אלו כל המקדים לבוא להתפלל ולהתחנן לפני הקב"ה, הוא זרזו ונשכר ותפילתו מקובלת, וזוכה להשגות גדולות ונפלאות.

בזכות הזריזות להיות מ' הראשונים מסירים המקטרגים ומקריבים הגאולה

עוד לענ"ד להוסיף בזה דברים נפלאים, לפי מש"כ השל"ה הקדוש (מסכת יומא, פרק דרך חיים תוכחת מוסר, אות קצד), וז"ל: תנן (אבות פ"ד מ"ב), בן עזאי אומר, הוי רץ למצוה קלה ובורח מהעבירה. עיקר 'סור מרע ועשה טוב' הוא הזריזות, להיות רץ במהרה ובהתעוררות למצוה, ויברח, כבורח מהמות, מהעבירה. וכן מתעורר למעלה, כמוזכר בזוהר (פקודי רנ, א) כי בהיכל נוגה, יש מקום הנקרא תא הרצים, על שם שנכנסים שם מלאכים, שהם הרצים העליונים, ונוטלים בידם מגיני הזהב, שהם סוד החשמלים, אשר הם מגינים, וסייפין ורמחים, ורצים להגן על ישראל מהאומות עובדי עבודה זרה, ועורכים עמם מלחמה, ומתנקמים מהם תיכף ומיד בלי מתן. ולכך הם רצים, להציל הנצולים במרוצה, ואחר כן [הם שבים] אל תא הרצים, ודוגמת תא הרצים למטה.

ולהיות, שגם זה לעומת זה עשה האלהים, יש רצים אחרים בסטרא אחרא, שרצים להרע לישראל, ולהכניע מזלם לשלוט עליהם. ולפעמים, שאלו הרצים הקדושים, קדמו לאלו החיצונים, ומבטלים כחם. וזהו סוד 'הרצים יצאו דחופים בדבר המלך וגו', והעיר שושן צהלה ושמחה' (אסתר ח, יד - טו). ולפעמים שאלו קדמו לאלו, ואז 'הרצים יצאו דחופים... והעיר שושן נבוכה' (שם ג, טו). וכולם הם בסוד שוקין וירכין, אלו בקדושה ואלו בסטרא אחרא. וכשהאדם רודף אחר המצוה ברגליו ושוקיו, נותן כח וחיל לאלו הרצים הקדושים, שימהרו מרוצתם, ויגברו על הרצים החיצונים. וכשחטאו ישראל, אז 'כל רודפיה השיגוה' (איכה א, ג), ו'קלים היו רודפינו מנשרי שמים' (שם ד, יט), ויעל צוארנו נרדפנו' (שם ה, ה). ולכן, אין יום שאין קללתו מרובה מחבירו (סוטה מט א). ו'סוכת דוד הנופלת' (עמוס ט, יא). לא כתיב 'נפלה', אלא 'נופלת', בכל יום ויום. ולעתידי הקדוש ברוך הוא ידלג על ההרים וגו', (ראה שיר השירים ב, ז), ויקים סוכת דוד וגו' ובזכות 'הוי רץ למצוה' מתעוררין זה, עכ"ל השל"ה. [יש להוסיף ולציין, שמיד

אחר דברים אלו, כותב שם הזוהר (רנ, ב), במעלת עשרה הראשונים, וז"ל (מתורגם ללשון הקודש): שנים עשר גלגלים מסובבים בתוך היכל זה, והם הנקראים שרפים וכו', "משגיח מן החלונות" (שה"ש ב, ט) והם [השרפים] עומדים להסתכל על כל אלו שמתפללים תפילות, שמקדימים לבית הכנסת ונמנים מאלו עשרה ראשונים, אזי עולים [השרפים] וכותבים אותם למעלה, משום שאלו [עשרת הראשונים] נקראים חברים אליהם, זהו שכתוב (שם ח, יג) "חברים מקשיבים לקולך השמיעני", עכ"ל עי"ש].

א"כ יש לומר, דבכדי להינצל מירודפיה השיגוה' כפשוטו, הנאמר על ימים אלו, שבהם יש לשונאים והמקטרגים של עם ישראל יותר שליטה מבשאר ימים. נקיים "רודפיה השיגוה" היינו לרוץ ולרדוף ל'מצוה קלה' להיות בבית הכנסת מעשרה הראשונים, ובה ממילא נקדים את מרוצתם של המזיקים והחיצונים ולא יהיה להם שליטה עלינו, וכמש"כ השל"ה: וכשהאדם רודף אחר המצוה ברגליו ושוקיו, נותן כח וחיל לאלו הרצים הקדושים, שימהרו מרוצתם, ויגברו על הרצים החיצונים. -ונזכר גם בזכות זה, שימהר הקב"ה וידלג על ההרים לגאלנו בגאולה שלימה.

פניני הלכה

ביסוד המנהג להשכים בט' באב לתפילת שחרית [וראו ג"כ להיות מי הראשונים]

א [ב'אליה רבה' (סי' תקנ"ט סעי' י"ב) כתב לענין תשעה באב, וז"ל: בשחרית וכו'. אין השמש קורא לבוא לבית הכנסת רק מעצמן יבואו, ומשכימין בעלות השחר ואין מדליקין שום נר (מהרי"ל שם אות כ"ב), ומג"א (סק"ה) כתב בשם 'מטה משה' (סי' תתקנ"ח) **משכימין קצת** לבית הכנסת ע"כ, וכן במנהגים (טירנא עמ' פב), וכן נראה אם יש חשש שיצאו הרבה קודם חצות מבית הכנסת טוב שלא ישכימו כל כך, עכ"ל. וז"ל המג"א (שם, סק"ה): בשחרית **משכימין קצת** לביהכ"נ (מט"מ) ואין קורין לביהכ"נ אלא הם באים מעצמם [מהרי"ל] ובמדינתנו נוהגין לקרות לביהכ"נ, עכ"ל. ובמשנ"ב (שם, סי"ק ט"ז) כתב וז"ל: בשחרית **משכימין קצת לביהכ"נ** ואם עי"ז יגמרו לומר קינות זמן הרבה קודם חצות טוב שלא להשכים כ"כ, עכ"ל. [אכן פשוט שאין להימנע מפני זה מלהתפלל יתיקין, שהוא מדינא. וכ"כ הגרמ"מ קארפ שליט"א בספרו 'הלכות בין המצרים' (עמ' רב-רג), עי"ש].

עכ"פ לפי רוב הפוסקים הנ"ל, נראה מבואר, **דטעם ההשכמה הוא רק כדי שיספיקו לומר כל הקינות על חורבן בית המקדש כראוי עד חצות.**

ב [אכן כשנתבונן בלשון ה'מטה משה' עצמו, נראה שישנו **טעם מיוחד לעצם ההשכמה**. וז"ל ה'מטה משה' (שם): **ט' באב "היה זרועם לבקרים אף ישועתנו בעת צרה"** (ישעיה לג, ב), **וסימן לדבר "וישכם אברהם בבקר"** (בראשית יט, כז), אברהם נוטריקון, א' זהו ט' באב, עכ"ל. ונראה שמקורו הוא מדברי ה'ילקוט שמעוני' (ישעיהו, רמז תקד), וז"ל: "ונודע בגוים זרעם", אל תהי קורא זרעם אלא זרועם, שהקב"ה עתיד ליתן להם נצחון על אויביהם, ומי עומד להם בזרוע הקדוש ברוך הוא שנאמר "ה' חננו

⁴ וז"ל מהרי"ל שם: שחרית אין השמש קורא לבוא ביהכ"נ, אך מעצמן משכימין בעלות השחר ובאין לביהכ"נ, עכ"ל.

לך קוינו היה זרועם לבקרים", אותם שמשימים בכל בוקר ובוקר לבקש רחמים על הישועה והתאבלו על ציון, עכ"ל.⁵

ג] ולענ"ד נראה עוד בביאור דבריו, ביסוד מנהג ישראל להשכים בבוקר של יום ט' באב. כי בזה מעוררין זכות אברהם אבינו ע"ה שהיה משכים בבוקר לתפילה, וכדכתיב (שם) "וישכם אברהם בבוקר". וגם מגלים בזה שרצונינו לראות כבר בגאולה השלימה שנמשלה לבוקר. וכפי שנראה מדברי הזוהר (תיקוני זוהר, תקונא עשרין ותרין דף סז ע"ב), וז"ל: "וברחמים גדולים אקבצך" גדולים ודאי מסטרא דחסד, דאיהו הא"ל הגדול וכלא אתכליל בשביעית דאיהי מלכות ה' שביעי ה' ודאי בכל שביעיות כלילא ואיהי ה' דיום הששי יום דא צדיק עליה אתמר והיה י"י למלך על כל הארץ וגומר איהו יום הששי ויום השביעי יום דכלהו יומין ועליה אתמר "שכבי עד הבוקר" ודא הוא בוקר דאברהם דכתיב "וישכם אברהם בבקר" - וישכם לפורקנא, עכ"ל. וכן מפורש בדברי חז"ל בעוד מקומות, דהגאולה נמשלה לבוקר.⁶

וע"י שכלל ישראל משכימים בט' באב להתפלל בבחינת "רצוננו לראות את מלכינו" וכפי שהיה במתן תורה (עי' רש"י שמות יט, ט), בזה מעוררים הם הרצון בשמים לגאולנו בגאולה השלימה. וכעין דאיתא בזוה"ק (פח, ב) שבזמן סעודה שלישית דשבת רעוא דרעיון אשתכח, והיינו שכפי הרצון שיש לאיש ישראל - כך הוא מעורר רצון בשמים, וזהו "רעוא דרעיון" (עי' שפת אמת, שופטים תרל"א ד"ה בכל).

ד] ואם בכל ימי בין המצרים' כבר כתבנו באורך מדברי רבותינו, שכנגד מיעוט יבבוד השכינה' וחילול שם שמים שישנו כעת שאנו בגלות. יש לנו להרבות בכבוד השכינה, ובכלל זה להשתדל להשכים לביהכ"נ מעשרה הראשונים לקבל פני שכינה?⁷ כ"ש ביום ט' באב עצמו, שיש לנו להשתדל בזה יותר! ובנוסף לעצם ההשכמה בבוקר שמעוררת רצון בשמים לגאולנו [וכמש"נ], המוסיף ומשכים לתפילה בבית הכנסת מעשרה הראשונים, מראה על אהבתו להשי"ת, ומעורר עוד יותר גלוי אהבה ורצון משמים לגאולנו בגאולת עולמים. וכפי שמפורש בספר 'מנורת המאור' הקדמון לר"י אלנקאווה (חופת אליהו רבה עמוד תע"ד8) וז"ל: ארבעה קנינים נקראו בעולם, תורה, שמים וארץ, וישראל ובית המקדש וכו', ואף בעשרה יראי שמים שמשכימין לבית הכנסת נקראו קנין, שנא' (תהלים עד, ב) "זכור עדתך קנית קדם". ולא עוד אלא שבזכותן נגאלין ישראל, ומחזיר הקב"ה שכינתו לציון, שנא' (שם) "הר ציון זה שכנת בו", עכ"ל.

⁵ ועי' רש"י עה"פ "בקר תשמע קולי" (תהלים ה, ד), וז"ל: בבוקר אני קורא לך עליהם שהוא עת משפט ברשעים כמו שטאמר "לבקרים אצמית כל רשעי ארץ" (שם, קא) "היה זרועם לבקרים" (ישעיה, לג) "כי בבקר בבקר יעבור" (שם, כח), עכ"ל.

⁶ עי' זוהר פרשת תרומה (קל, ב) זכאה חולקיה מן דקם בצפרא, מנו תושבחתא דאורייתא דלעי בליליא, בההוא זמנא צלותא דצפרא, כתיב (ישעיה כא, יב) "אמר שומר אתא בקר וגם לילה אם תבעיון בעיו שובו אתיו", האי קרא אוקמוה ליה על גלותא דישראל דיתבי גו בני שער, וישראל אמרי לקודשא בריך הוא: "שומר מה מלילה", מה תהא עלן מן גלותא דא דדמי לחשוכא דליליא, מה כתיב: "אמר שומר" דא קודשא בריך הוא, "אתא בוקר" כבר נהירנא לכו בגלותא דמצרים ואסיקנא לכו וקריבת יתכון לפולחני ואורייתא להיבת לכו בגין דתזכון לחיי עלמא. שבקתון אוריית' "וגם לילה", אעילנא לכו בגלותא וכו', "אם תבעיון בעיו", כמה דאת אמר (שם, לד) "ידרשו מעל ספר ה' וקראו" ותמן תשכחון במה תליא גלותא דלכו ונאולה דלכו. וכד תבעיון בה היא תימא ותכריזו קמייכו, "שובו אתיו", שובו בתשובה שלימתא ומיד אתיו ואקריבו לגבאי, עכ"ל. וכע"ז הוא בזוהר חדש פרשת בראשית (טו, א), וכ"כ רש"י בקצרה בפירושו על פסוקים אלו, עיי"ש.

⁷ זכפי שנתבאר באורך לעיל עמוד א-ב, עיי"ש.

⁸ ומוקדו מפרקא דרבינו הקדוש המיוחס לר"י הנשיא.

ה] ונ"מ לכאורה בכל זה, **לשנה זו שתשעה באב חל בשבת**. דלפי ה'אליה רבא' ושאר פוסקים הנ"ל אות א', שטעם ההשכמה הוא רק כדי להספיק לקונן כראוי על חורבן ביהמ"ק, א"כ בשבת אין שייך טעם זה. אבל לפי מש"כ בס"ד לפי"ד ה'מטה משה' שישנו טעם מיוחד לעצם ההשכמה ביום ט' באב, א"כ זה שייך גם כשט' באב חל בשבת [זאת בנוסף לעצם מעלת ההשכמה לביהכ"נ מצד **עצם מעלת יום השבת**, וכמש"כ באורך בספרנו ומשחרי ימצאונו] כך א' שער ב' פרק ח' בירור סעי' א' (עמ' שלו-שלט), עיי"ש].

מדוע למעשה לא מדקדקים בזה? (הגרלה למשיב נכונה! פרטים בסוף המאמר)

[ו] אכן למעשה **ברוב קהילות ישראל** לא מצינו שידקדקו להשכים בתשעה באב יותר, מביום רגיל. וכ"ש שלא מהדרין להתפלל במיוחד כותיקין [ואף המתפללן בקביעות כל יום כותיקין, יש מהם שבט' באב אינם מדקדקים בזה⁹]. ומאי שנא משאר ימים שמצינו שהזכרו ב'מטה משה' שרגילים להשכים בהם: ראש השנה ויוה"כ, בשבועות, בהושענה רבה ובפורים (וכפי שרמזו כן בפוסקים, וגם מרמזו שם 'אברהם', כנ"ל אות ב'), וצ"ב.

וגם צ"ב על המג"א והמשנ"ב (הנ"ל אות א') שכתבו בשם ה'מטה משה', **שמשיכמים קצת** לבית הכנסת, דמהיכן יצא להם זאת מדברי המט"מ, הא בפשטות כוונתו שמשיכמין כותיקין, וכשאר ימים שרגילים להשכים בהם.

[ז] וצ"ל דהמג"א והמשנ"ב הבינו דהכא בט' באב, לא יתכן שכוונתו של המט"מ להשכים ממש כותיקין, שהרי ישנו חשש גדול שיגמרו את הקינות זמן הרבה קודם חצות וישיחו דעת מן האבילות, לכן כתבו שרק משכימים קצת לביהכ"נ.

אכן צ"ב מה טעם ברוב קהילות ישראל גם את דברי המג"א והמשנ"ב אין מקיימים, ואין מהדרין להשכים לביהכ"נ לפחות **קצת יותר** מביום רגיל [נדחק לומר שנוהגים כן רק כדי שלא ירגישו את הצום ע"י שמשיכמים יותר], וצ"ע. ואולי סמכו ע"ד הפמ"ג בא"א סעי' ד', שכתב וז"ל: עיין מה שכתבתי אות ג' **טוב יותר לילך שלא בהשכמה ולהאריך עד קרוב לחצות, אם לא במקום שמאריכין**, עכ"ל. ונראה מדבריו שאי"צ להשכים כלל! [ואמנם לפי מש"כ לעיל (אותיות ב-ד') באורך לפי"ד ה'מטה משה' עצמו, נראה דעכ"פ ראוי להשכים **קצת יותר** [וישתדלו להאריך קצת יותר בקינות כדי שיסיימו סמוך לחצות]. וגם המשנ"ב (סקט"ז) נראה שנוהר בזה, וכתב: ואם עי"ז יגמרו לומר קינות זמן הרבה קודם חצות **טוב שלא להשכים כ"כ**, עכ"ל. והיינו **שקצת** עכ"פ כן ראוי להשכים, וצ"ע.

ח] שוב ראיתי לה'כף החיים' (שם אות כ"ח) שאחר שליקט כדרכו דעת הפוסקים בזה, כתב וז"ל: והרבה יש שנוי במנהגי המקומות לענין תשעה באב, וכל אחד יחזיק במנהגו אם אינו נוגע בדברים האסורים לענין דינא. ועל כן אנו כותבים כל הנמצא כתוב בספר, כדי לידע כל אחד מהיכן נובע מנהגו, עכ"ל. וצ"ע¹⁰. [אכן פשוט שגם אם בפועל אין משכימין יותר מביום רגיל, יש להדר עכ"פ יותר ביום זה להשכים לביהכ"נ מעשרה הראשונים, וכנ"ל אות ד'].

⁹ וכפי שנתבאר לעיל סוף אות א', לכאורה אין שום היתר להקל בזה למי שרגיל בכך.

¹⁰ ואף שכמה ת"ח שליט"א השיבוני ע"כ בקובץ 'אספקלריא' דאשתקד עיי"ש, עדיין לא נתבררו הדברים כראוי.

שאלה זו נשאלה כבר אשתקד בגליון 'אספקלריא', ועדיין צ"ע. לכן כל המשיב נכונה עם מקורות מוסמכים! יכנס להגרלה על סט אחד של הספרים "ומשחרי ימצאוני". ניתן לשלוח תשובות עד ט"ו באב, לכתובת המחבר: הלל 31 דירה 16 אלעד. או בדוא"ל: 9335108@okmail.co.il

האם במנחה של ט' באב ראוי להיכנס לביהכ"נ עטור בטלית ותפילין

והאם עדיף משישכים אז מעשרה הראשונים

א] הנה בכל ימות השנה מצינו, שקודם שיצא אדם לביהכ"נ להיות מעשרה הראשונים, מצוה עליו להתעכב בביתו להתעטף בטלית ולהניח תפילין, כדי שיבוא לבית הכנסת מעוטף בטלית ומוכתר בתפילין. ועי' יצא ידי חובת דברי הזוה"ק פ' ואתחנן (רסח, א) שהאריך במעלתו [שזוכה שארבעה מלאכים מלווים אותו מפתח ביתו לביהכ"נ ומשבחים אותו, עיי"ש באורך].

אך באופן שאינו יכול לצאת ידי שניהם, האריכו הפוסקים לדון, אם המצוה לצאת מביתו כשהוא עטור בטלית ותפילין ולהיכנס עמהם כך לבית הכנסת, קודמת למצוה להיות נמנה מעשרה הראשונים בביהכ"נ, או דהמצוה להיות מעשרה הראשונים עדיפא. ועי' מש"כ בזה באורך בספרנו "ומשחרי ימצאוני" כרך א' שער ב' פרק ה' בירור סעי' א'-ד' (עמ' רלא-רפח).

ושם בבירור סעי' ז' (עמ' רצד-רצה), עוררנו שיש לדון, האם דברי הזוהר במעלת היוצא מביתו לביהכ"נ עטור בטו"ת, נאמרו גם בתפילת מנחה בימים שמניח תפילין, וכגון בט' באב או דילמא רק בשחרית. וני"מ שלפחות בתפילת מנחה ישתדל לדקדק יותר להיות מעשרה הראשונים. ואביא בזה הדברים לתועלת המעיינים:

ב] הנה לגבי תפילת מנחה במשך ימות השנה, פשוט דעת רוב הפוסקים, שאין ענין למניח תפילין להניח אותם מחוץ לביהכ"נ - כדי שיכנס לביהכ"נ כשהוא מעוטף בטו"ת. וכל דברי הזוה"ק במעלת הנוהג כן שנפסקו בשו"ע או"ח סי' כ"ה סעי' ב', לא נאמרו אלא בתפילת שחרית בלבד. ולכן בתפילת מנחה שיותר נקל לאדם להיות בביהכ"נ מעשרה הראשונים, ראוי להיזהר בזה יותר.

וכ"כ בספר 'טהרות הקודש' להגאון רבי בנימין וולף וצ"ל (סדר הנחגות ביהכ"נ פרק א'), וז"ל: ואף גם שאמרנו, שיותר טוב לילך מעוטף ומעוטף לביהכ"נ וכו', מלהיות מעשרה ראשונים. מיהו בעיתים אשר יש לאל ידו להיות מנוי בתוכם, כגון בימי הסליחות וכו', אזי עכ"פ יהיה תמורתו קודש להיות מ"י ראשונים, וכאלה ראוי לנהוג בתפילת מנחה וערבית, שאז אין שייך לומר טעמים הנ"ל, עכ"ל.

ועי' ספר 'פקודת אלעזר' להגאון רבי רפאל אלעזר הלוי טובו וצ"ל (סי' כ"ה סוף סק"ד), וז"ל: ודאי דאין צודק טענת "אן היא יראתי", אלא כשהגיע זמן תפילין ועדיין לא הניחו כלל. לאפוקי תפילת מנחה שכבר הניח תפילין בבוקר, לא מצינו חיוב בזוה"ק ובדברי האריז"ל לחייב להיכנס לביהכ"נ מעוטף בתפילין, אפילו למנהג הרב ז"ל שהיה מניח תפילין במנחה. משא"כ בתפילת ערבית, הגם שהוא תחילת היום ועדיין לא הניח תפילין כלל, אין עליו תרעומות הנזכר, כיון שאינו זמן חיוב תפילין, עכ"ל. וכן נראה מדברי ספר 'עבודת התמיד' (הל' ביהכ"נ דף כ"ז), 'כף החיים' (סי' כ"ה אות ח"י) ושו"ת 'קציני אר"ץ' (סי' ג'), שכתבו דלפיי"ד הפוסקים שמצות הכניסה לביהכ"נ בטו"ת קודמת למצות עשרה

¹¹ י"ל באמסטרדם תצ"ג.

הראשונים, ישתדל לקיים מצות עשרה הראשונים בתפילות מנחה וערבית וכמשי"כ בספר שלמי ציבור, עכת"ד. וכ"כ לי מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א¹².

ג] אבל בספר 'יחסד לאלפים' (אוי"ח סי' כ"ה סעי' ב') לבעל ה'פלא יועץ', כתב לחדש שגם בתפילת מנחה צריך להקפיד להיכנס לביהכ"נ בטלית ותפילין. וז"ל שם: ולא יכנס לבית הכנסת בלא ציצית ותפילין, ונראה שהוא הדין בתפילת מנחה ביום שמניח תפילין, כגון בתענית או הנוהגים להניחם בכל יום יניחם בעזרת נשים. ויותר טוב להיכנס לביהכ"נ בציצית ותפילין מלהיות מעשרה הראשונים וכו', עכ"ל עיי"ש.

ד] ונראה, דכל נידון זה הוא רק במקום שנוהגים להניח תפילין גם במנחה, וכגון בתעניות, ובפרט בתשעה באב דאז כל כלל ישראל נוהגים זאת. וגם נראה שכל נידון זה הוא רק על הכניסה לביהכ"נ בטלית ותפילין, דהיינו אם גם במנחה צריך להניח התפילין מחוץ לביהכ"נ כדי שיכנס כשהוא עטור בהם ויאמר "ואני ברוב חסדך וגו'", וכפי ששמע גם מלשון החס"ל הנ"ל. אבל אין צד לומר שגם במנחה צריך לדקדק לצאת מביתו עטור בטלית ותפילין, דהא אז הוא אמצע היום דשכיחא פריצות ברחובות¹³. ועוד, שאם יצא עמהם מביתו יתכן שיהא בזה חילול ה' דיוציאו עליו לעז שלא הניח תפילין בבוקר. [אכן בתשעה באב דכו"ע מניחין תפילין רק במנחה (עיי' שו"ע סי' תקנ"ה סעי' א'), א"כ ליכא בזה צד חילול ה', רק צריך להיזהר משום הפריצות וכו'].

גליון זה נלקט מתוך הספר היחודי

"ומשחרי ימצאוני"

ב' כרכים [כ- 1200 עמודים]

אוצר ענק ונדיר - המקיף את כל עניני

עשרה הראשונים המשכימים לבית הכנסת

גם למעלה מ-100 תשובות ממרן שה"ת הגר"ח קניבסקי שליט"א

ועם הסכמתו האישית

וכעת תמוז תשע"ט, נותרה בס"ד רק כמות מאוד מצומצמת והקודם זוכה!

באלעד: בבית המחבר הרב איתמר חבשוש שליט"א, רחוב הלל 31, טל': 054-8452645

דוא"ל: 9335108@okmail.co.il בני ברק: ברחוב סוקולוב 53, טל': 052-7655437/8

ברכסים: בגבעה ב', טל': 054-8542544

גליון זה נודב ע"י ידידנו ר' יוסי כהן הי"ד - לזכות אשתו מ' שלי בת ג'נט חנה שתחי' ללידה קלה ולרפוי"ש-תרומות להמשך זכוי הרבים בזה, וכן לסיוע בהוצאת 'מהדורה שניה' [ובנוסף בל"ג גם 'מהדורה מקוצרת ומנוקדת'] אשר יופצו בבתי כנסיות ובתי מדרשות רבים, בארץ ובחור"ל. וירבו כבוד השכינה, עוד ועוד. ניתן להפקיד לבנק פאג"י סינף 188, מ"ט חשבון 105-386715, או להשאיר פרטים בדוא"ל: 9335108@okmail.co.il

בהמלצת וברכת מרנן שה"ת הגר"ח קניבסקי שליט"א

ואדמו"ר הגה"צ רבי דוד אבוחצירא שליט"א

מתקיימים ברחבי הארץ דרשות במעלת עשרה הראשונים, בהלכה ובאגדה.

פרטים נוספים: ולקבלת 'עלונים נוספים של חיזוק' וכו', בטל' ובדוא"ל הנ"ל.

¹² עיי' משי"כ בספרנו "ומשחרי ימצאוני" כרך א' שער ג' סי' כ"ה אות ל'.

¹³ עיי' משי"כ שם, שער ב' בירור סעי' א' אות י"ז (אות קטנה ה').